

ההסתדרות הציונית העולמית
World Zionist Organization
המחלקה לפעילות בתפוצות
Department for Diaspora Activities

בית העם

שיג ושיח ציוני

יצחק רבין ז"ל
האיש שהיה שם

יזום והפקת התוכנית: המחלקה לפעילות בתפוצות, תשע"ב
עריכה ראשית: גוסטי יהושע ברוורמן, ראשת המחלקה לפעילות בתפוצות
ריכוז והפקה בפועל: נעה מרום
ליקוט ועריכה החומר: מעגל תנועות הנוער הציוניות חלוציות מגשימות
החוברת הופקה לצרכים חינוכיים פנימיים בלבד

"רבין היה שם תמיד בתפקיד הנכון" אביהו רונן

למה אנחנו חיים בישראל? האם זה בגלל ש"אין לנו ארץ אחרת"? או בגלל שזה מימוש החזון הציוני?
"הציונות הפכה במהלך השנים להיות מילה מביכה ומדינת ישראל גורם מעיק" יאמרו כאלה שחיים בתפוצות.
בנאומו בלונדון ב- 6.7.1886 אמר בנימין זאב הרצל כי "היהודים רוצים במדינה משלהם שבה יוכלו סוף סוף לחיות ולשגשג כאנשים בני חורין". הוא סיים את נאומו בתקווה כי ביום מן הימים תהיה המדינה נושאת את אושרם וכבודם של היהודים....
מדינת היהודים קמה. מדינה מודרנית, רבת הישגים, הממשיכה להילחם על קיומה. האם היא מממשת את החזון של הרצל?
האם ובאיזה מידה היא נושאת את אושרם וכבודם של היהודים בארץ ובעולם. האם ובאיזה דרך היא "בית העם" היהודי?

תוכנית "בית העם" פותחה ע"י המחלקה לפעילות בתפוצות, ההסתדרות הציונית העולמית, במטרה לעודד שיג ושיח בנושאים של משמעות הציונות במאה 21: האם הושלם החזון הציוני, מה תפקידה של מדינת ישראל לאלה החיים מחוצה לה ואיזה חזון יש לכולנו עבורה.

באמצעות מגוון התכנים הכוללים טקסטים מסורתיים ומודרניים, סרטונים, יצירות אומנות, משחקים ועוד אנו שואפים ליצור דיון תוסס, ביקורתי, עדכני במרכיבי הזהות הציונית במאה 21.
אנו מזמינים אתכם לדון על משמעות העצמאות המדינית של העם היושב בציון ויחסי הגומלין המתקיימים בין היהודים החיים בישראל לבין אלה החיים בתפוצות.
זוהי הזדמנות לכל אחת ואחד ללא תלות בידע מוקדם להכיר, ללמוד, לחשוב, לדון ולהרהר על משמעות הציונות עבורו.

תוכנית "בית העם" קיימת היום בעברית, באנגלית, ספרדית ופורטוגזית ותתורגם לשפות נוספות בהתאם לדרישה. צוות המחלקה ישמח לקבל הערות ורעיונות שסייעו לנו להמשיך ולפתח אמצעים להעמקת השיח הציוני.
אנו מאחלים לכם חוויה פוריה ומשמעותית,
גוסטי יהושע ברוורמן, ראשת המחלקה לפעילות בתפוצות.

המעוניינים בהפעלת התוכנית ובקבלת פרטים בנושא מתבקשים לפנות למחלקה לפעילות בתפוצות: DiasporaActivities@wzo.org.il

האיש שהיה שם פעילות ליום הזיכרון ליצחק רבין ז"ל

האיש שהיה שם – ההיסטוריון אביו רונן

”רבין פשוט היה שם.

הוא היה באותם מקומות שההיסטוריה התרחשה. ההיסטוריה שלנו ממש, זו שקרתה לנו, זו שאנחנו נושאים אותה עימנו. שאנו חיים אותה, מתמודדים איתה כזכרון קרוב, כאוב או אהוב. בכל מקום שאירע דבר מה חשוב, בחמישים השנים האחרונות בכברת הארץ הזו, רבין היה שם. לעתים בפינה ולעתים במרכז, לפעמים בתפקיד משני ולפעמים כשחקן הראשי. אך כפי שמסתבר בדיעבד, מעיני היסטוריון העבר הקרוב, ולפי דעתי, כפי שיסתבר גם בעיני היסטוריון העתיד – רבין היה שם תמיד בתפקיד הנכון.”
מתוך “האיש שהיה שם”, דברים שנשא ההיסטוריון אביו רונן לזכרו של יצחק רבין ביום השנה להירצחו, 1996.

מטרות הפעילות

1. המשתתפים יכירו את חיי ופועלו של יצחק רבין.
2. המשתתפים ילמדו על חייו של רבין דרך בחירותיו להתייצב במקומות בהם הוא יכול לקחת אחריות ולתרום לחברה ולמדינה.
3. המשתתפים יראו בבחירה זו של רבין מופת למנהיגות ויבחר לאמץ מודל מנהיגות זה לחייו ולקהילה שלו.
4. המשתתפים ייחשפו לחזונו של יצחק רבין לחברה הישראלית דרך קטעים מנאומיו לאורך השנים – חברה צודקת, צבא ערכי ומוסרי, מנהיגות בשירות העם, חתירה לשלום ולקיימת אחריות.
5. המשתתפים יבינו כי על מנת להיות מנהיג עליו לעצב חזון ברור לקהילתו ולחברה הישראלית.
6. המשתתפים ייחשפו לדילמות מהחיים בישראל ויקשר אותן לחייו שלו בקהילה שלו.

אורך הפעילות

45 דקות

עזרים

נספח: קורות חייו של רבין (לכל אחד מהמשתתפים)

נספח: רבין וחבריו (עותק אחד)

נספח: קטע מתוך “בית אבי” (לכל אחד מהמשתתפים)

כרטיסיות המציגות את חזונו של רבין ושאלות למחשבה (יש להכין עותקים של כל אחד מהכרטיסיות לשליש מהקבוצה)

מהלך הפעילות

חלק א' - פתיחה (10 דקות)

אמרו:

במהלך המפגש נעסוק בתחנות בחייו של יצחק רבין ובדילמות עמן התמודד, ונסה להבין דרכן ממה היתה מורכבת מנהיגותו וכיצד חייו ורציחתו קשורים לדמותה של המדינה והעולם היהודי, כמו גם לחיינו האישיים.

קראו:

הקריאו את הנספח המציג את קורות חייו של רבין ז"ל.

שאלו:
מה הקשר בין חייו האישיים של רבין והיסטוריה של ישראל?

חלק ב' - נעורים (10 דקות)

יצחק רבין בחר לשזור את חייו האישיים עם ח"י האומה כבר בהיותו נער צעיר, והחליט ללמוד בבית-הספר החקלאי "כדורי" כדי לרכוש כלים לפיתוח החקלאות וההתיישבות בישראל. רבין חלם להיות מהנדס מים כמענה לצרכיה של ישראל הצחיחה בתחום זה, אך כשסיים את לימודיו הוא נקלע לדילמה בין שאיפותיו המקצועיות לבין רצונו לתרום להגנת המדינה.

המחישו את הדילמה באמצעות משחק תפקידים, ובחרו מספר משתתפים להקראת הקטע הבא

מספר: רבין סיים את לימודיו ב"כדורי" בהצטיינות. בתום לימודיו, ניגש אליו מנהל ביה"ס עם הצעה מעניינת. **מנהל:** "יצחק, כמו שאתה בוודאי יודע, בכל שנה אני יכול להמליץ על אחד מבוגרי בית הספר שלנו לצאת ללימודים בחו"ל בעזרת מלגה מטעם הממשלה הבריטית. בתור התלמיד המצטיין של המחזור, החלטתי להמליץ עליך - והבקשה התקבלה. יש לך אישור ללימודים של 4 שנים באוניברסיטת ברקלי בקליפורניה, תואר בכל מקצוע שתצא. מה אתה אומר?"

מדריך: יצחק, מה אתה אומר? הולך על זה?

רבין: "שאלה טובה... אני לא כל כך יודע מה לעשות - בדיוק עכשיו התחילה מלחמה עולמית בין הגרמנים לבעלות הברית... רוב החברים מהכיתה שלי הולכים להקים יישוב חדש, לבצר את הגבולות שלנו, וגם להצטרף לארגון ה"הגנה", כדי שאם הגרמנים יגיעו לכאן נוכל להגן על הארץ... מצד שני - זו הזדמנות חד פעמית ללמוד את מה שהכי רציתי, מקצוע שאי אפשר כרגע ללמוד בארץ..."

מדריך: ובוא נראה מה החברים פה חושבים...

חבר א': "יצחק, אתה חייב ללכת על זה. לא תהיה לך עוד הזדמנות כזו. תוכל לבחור מקצוע שיתרום המון לבניית המדינה. תלמד ארבע שנים, ואחר כך תצטרף אלינו לקיבוץ."

חבר ב': "נכון שללמוד מקצוע זה חשוב, אבל עכשיו יש משהו שחשוב יותר. אי אפשר לדעת איך המלחמה תסתיים, אנחנו זקוקים לכל אחד. ללמוד אפשר גם אחר כך."

חבר ג': "אני אומר - לחוץ לארץ אין מצב שאתה הולך עכשיו. אם אתה רוצה ללכת ללימודים במקום להכשרה, אז תלמד באוניברסיטה בארץ מקצוע אחר, דומה, נניד ביולוגיה, או חקלאות. העיקר שתישאר בסביבה"

חלקו כרטיסיות למשתתפים נוספים ועודדו את כלל חברי הקבוצה להביע את דעותיהם.

הסבירו:
רבין בוחר לדחות את הלימודים, וללכת להקים קיבוץ עם החברים שלו.
בבחירתו זו רבין הגדיר את עצמו כאדם אחראי ואכפתי, המחובר לחיי
החברה שבה הוא חי ומעצב את חייו כמענה לצרכים של חברה זו.

שאלו:
מה אתם חושבים שרבין
צריך לעשות?

זולטן קלוגר

שאלו:
מה מניע את רבין להיות בכל המקומות
הללו? למה הוא עשה את כל זה? האם
הוא "הקריב" את עצמו למען המדינה?
האם הוא רצה להתקדם ולהצליח, או
משהו אחר?

סכמו:

תשובה לשאלה זו ניתן למצוא בספר אוטוביוגרפי שכותב רבין בשנת 1974, "בית אבי":
"אני חושב שמה שקיבלתי בבית מעל הכל היא הנכונות לעשות מה שצריך, ללא הרבה שאלות. ללא חיפוש התכלית האישית, אלא מתוך הזדהות אישית עם העניין. זה נשמע כאילו בומבאסטי, אבל אני חושב שזו האמת שחייתי איתה, שראיתי אותה לפניי, שהיה לה ביטוי בחיי היום יום בבית, והוא אחד הדברים העיקריים שעשו אותי מה שאני. הדבר השני שלמדתי בבית הוא, דומני, שדברים גדולים לא נעשים על ידי אדם אחד, אינם פרי הברקה של אדם אחד; הם חייבים להיות פועל יוצא של עבודת אנשים רבים, של מאמץ משותף, של הצורך להביא קבוצה גדולה, לגישה אחידה, למכנה משותף, לנכונות משותפת. דבר זה, אני חושב, קבע גם את דרך עבודתי. והדבר השלישי הוא, לראות פחות את התכלית האישית. ברור שאיש איננו נקי לגמרי משיקולים אישיים, אבל אפשר תמיד להשתדל לשעבד את השיקול האישי יותר לעניין הכללי, לא להתבלבל ולא לשכוח שיש עניין שהוא יותר גדול מסך." (בית אבי, עמ' 57)

דברים אלו מתמצתים, למעשה, את סיפור חייו של רבין ואת ערכיו. לאורך כל חייו הוא ביקש לשזור את חייו האישיים בעניין "גדול יותר" והפגין נכונות לפעול למענו, לא מתוך תחושת הקרבה אלא מתוך תחושת שלמות והזדהות עם העם והמדינה.

שאלו:

מה דעתכם על גישתו של רבין?

האם אתם מזדהים עם דבריו?

האם אתם חשים כי יש דברים "גדולים מסך", ואם כן-
אילו דברים?

(במידה שהמשתתפים מתקשים לענות ניתן לציין תחומים שונים,
כגון: התנדבות, מעורבות פוליטית, מאבק חברתי ועוד...)

אילו קשיים כרוכים במחויבות לנושאים אלו, וכיצד ניתן
להתמודד עימם?

משה קלינר

חלק ד' - החזון של רבין לחברה הישראלית (15 דקות) חלקו את המשתתפים לשלוש קבוצות:

תנו לכל קבוצה כרטיסיה המכילה קטע מנאום של רבין לצד שאלות, והורו להם לקרוא את הטקסט ולהשיב על השאלות. במידה שיש לכם זמן נוסף, בקשו מכל קבוצה ליצור ציור או כרזה אשר ימחישו את חזונו של רבין כפי שהוא משתקף בנאומו.

שאלו:

מה היה חזונו של רבין? האם הוא מימש את חזונו, והאם חזונו בא לידי ביטוי במציאות העכשווית במדינת ישראל? מהו החזון שלכם לחברה הישראלית ומה עליכם לעשות על מנת לקדם חזון זה? אילו היבטים ממנהיגותו וחזונו של יצחק רבין ברצונכם להטמיע בחייכם האישיים וליישם בחיי הקהילות שלכם?

חלק ה' - סיכום סכמו:

הערכים עליהם מבוסס החזון של יצחק רבין - מוסר, ערך חיי אדם, כבוד האדם, צדק חברתי, מנהיגות ואחריות הינם הערכים עליהם נבנתה מדינת ישראל ובכוחם המשיכה להתקיים ב-60 השנים האחרונות.

ערכים אלו חיוניים גם היום: מימושם נחוץ להמשך קיומה של מדינת ישראל בעתיד, דבר שמשפיע גם על העם היהודי כולו בתפוצות. מנהיגות משמעה פעולה להגשמת החזון האישי ולקידום אחריות על המציאות. רבין בחר לפעול למען העם והמולדת, מתוך נחישות לתרום לחיי האומה. בחירותיו אלו הקנו לו את מעמדו כמנהיג משמעותי ואנו זקוקים לאנשים דומים, שיבחרו לפעול כמוהו למען ישראל ולמען העולם היהודי בכלל.

מרק ניימן

נספח ציר זמן

היישוב העברי בארץ ישראל/ מדינת ישראל	חייו של רבין	שנה
"מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט" - התנגשויות אלימות בין ערבים ליהודים בארץ ישראל	תלמיד בבית הספר החקלאי "כדורי" בכפר תבור.	1937-1940
מלחמת העולם השנייה	מצטרף למקימי קיבוץ רמת יוחנן.	1940
שואת יהודי אירופה	מתגייס לפלמ"ח וממלא תפקידי פיקוד	1941-1945
ההעפלה - עלייה מחתרית של עשרות אלפי פליטים יהודים מאירופה ומארצות המזרח לארץ ישראל	מקבל את תפקדי סגן מפקד הגדוד הראשון של הפלמ"ח. מבצע את הפריצה למחנה המעפילים בעתלית.	1945-1948
מלחמת העצמאות	מתמנה למפקד חטיבת "הראל" ומפקד על הקרבות לשחרור ירושלים במלחמת העצמאות	1948
מלחמת ששת הימים 1967 - מלחמה שבה התגברה ישראל על כל צבאות ערב וכבשה את שטחי הגולן, יהודה ושומרון, סיני ורצועת עזה.	רמטכ"ל צה"ל.	1964-1968

היישוב העברי בארץ ישראל/ מדינת ישראל	חייו של רבין	שנה
התהדקות יחסי ישראל-ארה"ב. מלחמת יום כיפור.	שגריר ישראל בושינגטון.	1968-1973
	נבחר לכנסת מטעם מפלגת העבודה, מתמנה לשר העבודה והרווחה.	ינואר 1974
	רבין נבחר ע"י מפלגת העבודה לראשות המפלגה ומתמנה לראש הממשלה.	יוני 1974
תחילת המגעים הדיפלומטיים עם מצריים, בתיווכו של קיסינג'ר	רבין ראש הממשלה החמישי של מדינת ישראל.	1974-1977
	בעקבות חשיפה תקשורתית של חשבון דולרים שהיה לאשתו לאה כשגרו בארה"ב (דבר שהיה אסור באותה תקופה ע"פ החוק) - רבין מחליט שלא להתמודד על ראשות הממשלה בבחירות של 1977.	1977

היישוב העברי בארץ ישראל/ מדינת ישראל

"מהפך 77" – הליכוד בראשות
מנחם בגין עולה לשלטון.

1982 – מלחמת לבנון הראשונה.

1988 – תחילת "האינתיפאדה
הראשונה" – מאבק אלים של
הפלשתינאים בשטחים כנגד
הכיבוש הישראלי.

חיוו של רבין

שנה

חבר כנסת. 1977-1984

שר הביטחון בממשלת האחדות
בראשותם של שמעון פרס
ויצחק שמיר 1984-1990

עומד בראש מפלגת העבודה
ונבחר לראשות הממשלה בפעם
השנייה. 1992

מכהן גם כשר הביטחון.

חתימת הסכם הביניים עם
הפלשתינים, הקמת הרשות
הפלשתינית. 1993

חתימת הסכם השלום עם ירדן 1994

רבין זוכה בפרס נובל לשלום 1994

נרצח במהלך העצרת "כן
לשלום, לא לאלימות" בתל
אביב. 4.11.1995

נספח ציטוטים

1. תהליך השלום והשפעתו על החברה

אדוני היושב-ראש,

חבריי הכנסת,

חוזה השלום המוגש לאישור הכנסת היום הוא מסמך מאוזן, שכל צד יכול לראותו כעונה על דרישותיו העיקריות, וכך גם ראוי. כי רק שלום ששני הצדדים מרוצים מיסודותיו הוא שלום בר-קיימא. בשלום הזה אין מפסידים. בשלום הזה כולנו מנצחים.

הסכם השלום משמעותו לא רק הסכם מדיני, אלא שינוי בסיסי ומהותי בעצם קיומנו כאן – לא עוד "עם לבדד ישכון".

זהו שינוי עמוק ויסודי, שינוי שישפיע על כל אורחות חיינו: מהמשאית שתצא מחיפה ועליה מטען לרבת-עמון, ועד למטוס שימריא משדה דב וינחת לאחר שלושים דקות ליד אמרון המלוכה ההאשמית. אנשי עסקים שיטוסו בבוקר לסגור עסקה ויחזרו בערב לירושלים, ומשפחות שייצאו לטיול עם ילדיהן בפטרה, שלוש שעות נסיעה מתל-אביב. השינוי הזה ישפיע על חיי כל אחד ואחת מאיתנו בחיי היום-יום.

נאום ראש הממשלה יצחק רבין בכנסת ערב חתימת הסכם השלום עם ירדן, 25.10.1994

לפי דבריו של רבין, מה משמעותו של תהליך השלום ומהן השפעותיו?

2. דמותו של המנהיגות

"החלטתנו נחושה להעמיד את האזרח בראש דאגותינו. אני מבקש שכולנו, כל יושבי הבית הזה יזכרו – העם לא משרת אותנו – אנחנו משרתים את העם"

יצחק רבין, נאום בכנסת עם השבעת הממשלה, 13.7.1992

לדברי רבין, על פי איזה עיקרון צריכה ההנהגה לפעול? מה אופייה של ההנהגה במדינתכם וכיצד היא פועלת?

מה מאפיין את מנהיגי הקהילה היהודית שלכם ואת פעילותם?

האם מנהיגי המדינה/הקהילה שלכם פועלים בהתאם לעקרונותיו של רבין?

3. סדר העדיפויות החברתי

"ביטחון איננו רק הטנק, המטוס וספינת הטילים. ביטחון הוא גם, ואולי קודם כל האדם – האדם, האזרח הישראלי. ביטחון הוא גם החינוך של האדם, הוא הבית שלו, הוא בית הספר, הוא הרחוב והשכונה שלו, הוא החברה שבתוכה צמח, וביטחון הוא גם התקווה של האדם. ביטחון הוא שלווה הנפש ואמצעי הקיום של העולה מלנינגרד, הוא קורת הגג לעולה מגונדר שבאתיופיה, הוא בית החרושת והתעסוקה לבן הארץ הזאת, לחייל המשוחרר, הוא ההשתלבות בהווי ובתרבות שלנו. גם זה ביטחון"

יצחק רבין, נאום בכנסת עם השבעת הממשלה, 13.7.1992

אילו דברים, לפי נאומו של רבין, נחוצים לביסוס קיומה של מדינת ישראל?

מה עומד, לשיטתו, במרכז החברה ומהי מטרתה?

במה שונה תפישת עולמו מעמדותיהם של מנהיגים אחרים?

